

ต้นทุนและผลตอบแทนทางเศรษฐกิจของการปลูกกล้วยหอมทอง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

พิชยานันท์ อมรพิชญ์¹

บทความวิจัย

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาต้นทุนทางการบัญชี และวิเคราะห์จุดคุ้มทุนและอัตราผลตอบแทนทางเศรษฐกิจของการปลูกกล้วยหอมทองในพื้นที่ตำบลซ่อแลและตำบลอินทนิล อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้การวิจัยเชิงพรรณนาและการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม กลุ่มเป้าหมายคือ เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทองจำนวน 30 ราย ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามและการจัดเวทีประชาคม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และความถี่ และใช้ตัวชี้วัดทางการเงิน ได้แก่ อัตรากำไรสุทธิ อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ และจุดคุ้มทุน

ผลการวิจัยพบว่า การลงทุนปลูกกล้วยหอมทอง 1 ครั้งสามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ 2 รุ่น โดยใช้หน่อจากรุ่นแรกในการปลูกต่อ ค่าใช้จ่ายการลงทุนเริ่มแรกเฉลี่ย 36,900 บาทต่อไร่ ต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 24,753 บาทต่อไร่ ประกอบด้วยต้นทุนคงที่ 6,920 บาท (ร้อยละ 28) และต้นทุนผันแปร 17,833 บาท (ร้อยละ 72) เกษตรกรมีรายได้เฉลี่ย 75,206 บาทต่อไร่ และมีกำไรสุทธิ 50,453 บาทต่อไร่ คิดเป็นอัตรากำไรสุทธิร้อยละ 67 และอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ร้อยละ 137 ขณะที่จุดคุ้มทุนเฉลี่ยอยู่ที่ 633 กิโลกรัมต่อไร่ หรือคิดเป็นเงิน 9,071 บาทต่อไร่

สรุปได้ว่า การปลูกกล้วยหอมทองมีความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ และสามารถสร้างผลตอบแทนที่เหมาะสมแก่เกษตรกรในพื้นที่ศึกษา

คำสำคัญ: ต้นทุน / ผลตอบแทนจากสินทรัพย์ / กล้วยหอมทอง / จุดคุ้มทุน

¹ บัณฑิตมหาบัณฑิต (บข.ม.) ภาควิชาการบัญชีและการเงิน คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

Cost and Economic Return of Hom Thong (Cavendish) Banana Cultivation in Mae Taeng District, Chiang Mai Province

Pichayanun Amornpich¹

ABSTRACT

This study aimed to examine accounting costs and to analyze the break-even point and economic returns of Hom Thong (Cavendish) banana cultivation in Chor Lae and Inthakhin Sub-districts, Mae Taeng District, Chiang Mai Province. A descriptive research design combined with participatory action research (PAR) was employed. The sample consisted of 30 banana farmers selected through purposive sampling. Data were collected using questionnaires and community forums. Data analysis included descriptive statistics (mean, percentage, and frequency) and financial indicators, namely net profit margin, return on assets, and break-even point.

The results indicated that one cultivation cycle could produce two harvests by using suckers from the first generation. The initial investment cost averaged 36,900 baht per rai, while the average production cost was 24,753 baht per rai, consisting of fixed costs of 6,920 baht (28%) and variable costs of 17,833 baht (72%). The average revenue was 75,206 baht per rai, resulting in a net profit of 50,453 baht per rai. The net profit margin was 67%, and the return on assets was 137%. The break-even point was 633 kilograms per rai, equivalent to 9,071 baht per rai.

In conclusion, Hom Thong (Cavendish) banana cultivation is economically viable and provides appropriate returns for farmers in the study area.

Keywords: cost / return on assets / Hom Thong (Cavendish) banana / break-even point

¹ Master of Accountancy (M.Acc.), Department of Accounting and Finance, Faculty of Management Sciences, Chiang Mai Rajabhat University

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศผู้ผลิตกล้วยหอมทองที่สำคัญของโลก โดยเฉพาะกล้วยหอมทองซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจที่มีศักยภาพสูงในด้านการผลิตเชิงพาณิชย์และการส่งออก ด้วยลักษณะทางกายภาพที่โดดเด่น เนื้อผลหอมหวาน และปลอดภัยจากสารเคมีตกค้าง ทำให้กล้วยหอมทองได้รับความนิยมจากผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศ โดยเฉพาะตลาดญี่ปุ่นและจีนที่มีแนวโน้มความต้องการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ประเทศไทยได้รับโควตาการนำเข้ากล้วยหอมทองจากญี่ปุ่นปีละ 8,000 ตัน ตามกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจ (JTEPA) แต่ยังไม่สามารถใช้โควตานี้ได้เต็มจำนวน ซึ่งสะท้อนถึงศักยภาพและอุปสรรคทางการตลาดที่ยังมีอยู่สำหรับเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทองและผู้ประกอบการส่งออก (Bangkokbiznews, 2567) จึงเป็นการเพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจที่สำคัญต่อเกษตรกรไทยในระดับท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่ โดยเฉพาะพื้นที่ตำบลช่อแลและตำบลอินทิล อำเภอแม่แตง ถือเป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมเชิงภูมิศาสตร์และภูมิอากาศสำหรับการปลูกกล้วยหอมทองเชิงพาณิชย์ อีกทั้งยังมีการรวมกลุ่มเกษตรกรและวิสาหกิจชุมชนที่ได้รับการส่งเสริมด้านเทคนิคการผลิตอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดการขยายพื้นที่เพาะปลูกเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน

อย่างไรก็ตาม แม้กล้วยหอมทองจะมีตลาดรองรับที่มั่นคงและราคาจำหน่ายค่อนข้างสูง แต่ปัญหาสำคัญที่เกษตรกรต้องเผชิญคือการขาดข้อมูลด้านต้นทุนการผลิตที่ชัดเจนและเป็นระบบ ส่งผลให้ไม่สามารถประเมินต้นทุนที่แท้จริง กำไร และจุดคุ้มทุนได้อย่างแม่นยำ อีกทั้งแนวโน้มต้นทุนการผลิตที่เพิ่มขึ้นจากราคาวัสดุการเกษตร ปุ๋ย ค่าแรงงาน และค่าขนส่ง รวมถึงกลไกตลาดที่ไม่เสถียร ทำให้การจัดการด้านต้นทุนกลายเป็นปัจจัยสำคัญที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน ดังนั้น คำถามในการวิจัยคือ เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทองมีต้นทุนการผลิตที่แท้จริงเป็นเท่าใดและผลตอบแทนจากการลงทุนพร้อมทั้งจุดคุ้มทุนอยู่ในระดับใด

การศึกษานี้จึงมีความสำคัญต่อการสร้างองค์ความรู้เชิงประจักษ์ด้านการบัญชีต้นทุนและการวิเคราะห์ผลตอบแทน ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการวางแผนและบริหารจัดการต้นทุนของเกษตรกรและวิสาหกิจชุมชน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและเสริมสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจฐานราก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาต้นทุนทางการบัญชีของการปลูกกล้วยหอมทองและวิเคราะห์จุดคุ้มทุนจากการลงทุนในพื้นที่ตำบลช่อแลและตำบลอินทิล อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาองค์ประกอบและระดับต้นทุนทางการบัญชีในการปลูกกล้วยหอมทองของเกษตรกรในตำบลช่อแลและตำบลอินทิล อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
2. วิเคราะห์จุดคุ้มทุน (Break-Even Point) และอัตราผลตอบแทนทางเศรษฐกิจจากการดำเนินกิจกรรมการปลูกกล้วยหอมทองของเกษตรกรในตำบลช่อแลและตำบลอินทิล อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

แนวคิด/ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

กล้วยหอมทอง (*Musa sapientum*, กลุ่มโครโมโซม AAA) เป็นผลไม้เศรษฐกิจที่ได้รับความนิยมสูงทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยเฉพาะในตลาดเอเชียที่มีความต้องการนำเข้าเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2565) กล้วยหอมทองมีลักษณะผลยาวเรียงตัวเป็นระเบียบ สีเหลืองทองรสชาติหอมหวาน และมีคุณค่าทางโภชนาการสูง อีกทั้งส่วนต่าง ๆ ของต้นกล้วยยังสามารถนำไปใช้ประโยชน์ด้านอาหาร การเลี้ยงสัตว์ และการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ ซึ่งสะท้อนถึงศักยภาพทั้งเชิงเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม (กรมวิชาการเกษตร, 2564) งานวิจัยนี้จึงแนวคิดด้านการบัญชีต้นทุน (Cost Accounting) ที่มุ่งเน้นการรวบรวม วิเคราะห์ และจำแนกต้นทุนการผลิตเพื่อนำมาใช้ในการวางแผน ควบคุม และตัดสินใจ โดยต้นทุนสามารถแบ่งเป็นต้นทุนวัตถุดิบทางตรง แรงงานทางตรง และค่าใช้จ่ายการผลิตทางอ้อม อีกทั้งยังสามารถจำแนกตามพฤติกรรมเป็นต้นทุนคงที่และต้นทุนผันแปร ซึ่งข้อมูลดังกล่าวมีความสำคัญต่อการวิเคราะห์จุดคุ้มทุนและการวางแผนกำไรของเกษตรกร (สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์, 2563) นอกจากนี้ งานวิจัยยังใช้แนวคิดการวิเคราะห์ผลตอบแทนทางการเงิน โดยใช้อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (Return on Assets: ROA) เป็นตัวชี้วัดหลัก เพื่อสะท้อนประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรของเกษตรกรในการสร้างรายได้และกำไร ขณะเดียวกันการวิเคราะห์จุดคุ้มทุน (Break-even Point: BEP) เป็นเครื่องมือวางแผนทางการเงินที่ช่วยระบุระดับการผลิตหรือยอดขายขั้นต่ำที่ทำให้รายได้รวมเท่ากับต้นทุนรวม ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญต่อการกำหนดราคาขายและปริมาณการผลิตของเกษตรกร (วชิระ บุญเนตร และคณะ, 2566)

ในด้านระเบียบวิธี งานวิจัยนี้ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ที่เปิดโอกาสให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การคิด วางแผน ลงมือปฏิบัติ ไปจนถึงการสะท้อนผลลัพธ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สะท้อนความเป็นจริงและเหมาะสมกับบริบทท้องถิ่น (วรรณดี สุทธิณารกร, 2557)

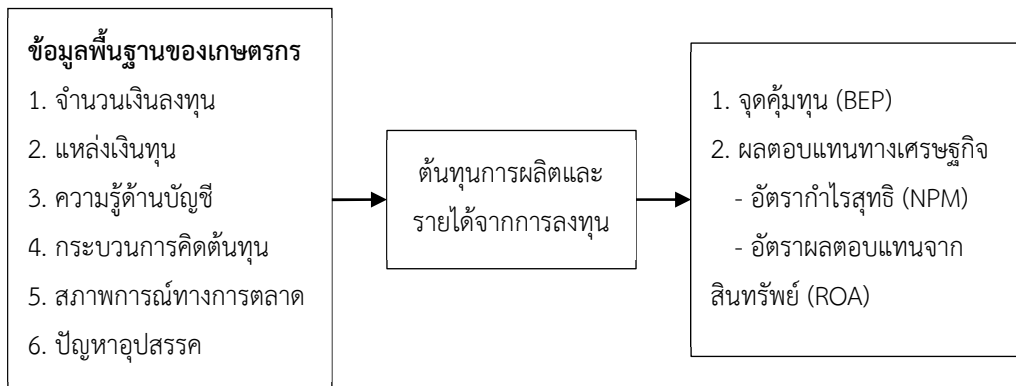
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศไทยยืนยันว่าการปลูกกล้วยหอมทองมีความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ ตัวอย่างเช่น (Chunud et al., 2021) ศึกษาในจังหวัดพิษณุโลก พบว่าต้นทุนเฉลี่ยอยู่ที่ 22,656.91 บาทต่อไร่ต่อปี รายได้เฉลี่ย 50,285.29 บาทต่อไร่ต่อปี กำไรสุทธิ 27,628.38 บาทต่อไร่ต่อปี ROI 13.6% และ NPM 54.94% ผลการศึกษานี้ยืนยันถึงความคุ้มค่าของการลงทุน อีกทั้งงานของ (รุจิรา แสงแข, 2566) ที่ศึกษาการปลูกกล้วยหอมทองปลอดสารพิษในอำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี พบว่าปีแรกมีต้นทุนสูงถึง 46,313 บาทต่อไร่ แต่สร้างรายได้เฉลี่ย 157,500 บาทต่อไร่ กำไรสุทธิ 111,187 บาทต่อไร่ ROI 3.40 ขณะที่ปีที่สองต้นทุนลดลงเหลือ 23,975 บาทต่อไร่ แต่ยังสร้างกำไรสุทธิ 71,065 บาทต่อไร่ ROI เพิ่มขึ้นเป็น 3.96 และ Payback Period เพียง 107 วัน ในด้านการตลาดและนโยบาย ข้อมูลข่าวเศรษฐกิจรายงานว่าราคากว๊วยหอมทองในประเทศไทยมีแนวโน้มปรับตัวสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง อันเป็นผลจากความต้องการบริโภคและตลาดส่งออกที่เพิ่มขึ้น ซึ่งส่งผลเชิงบวกต่อรายได้ของเกษตรกร (Bangkokbiznews, 2567) ขณะเดียวกัน กระทรวงพาณิชย์รายงานว่า ญี่ปุ่นยังคงกำหนดโควตาการนำเข้ากล้วยหอมทองจากประเทศไทยปีละ 8,000 ตันภายใต้กรอบความตกลง JTEPA แต่ปริมาณการส่งออกจริงของไทยยังต่ำกว่าโควตาที่กำหนดไว้ ส่งออกจริงเพียง 2,000 –

2,500 ต้น สะท้อนถึงโอกาสในการขยายตลาดส่งออกในอนาคต หากสามารถยกระดับคุณภาพผลผลิตและควบคุมต้นทุนการผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวงพาณิชย์, 2568)

กล่าวโดยสรุป งานวิจัยนี้ตั้งอยู่บนฐานทฤษฎีด้านการบัญชีต้นทุนและการวิเคราะห์ทางการเงิน ผสมผสานกับงานวิจัยล่าสุดที่ยืนยันว่าการปลูกกล้วยหอมทองมีความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ แต่ความสำเร็จขึ้นอยู่กับ การควบคุมต้นทุนผันแปร การใช้หน่อเดิมเพื่อลดต้นทุน การเข้าถึงตลาดส่งออก และการเพิ่มมูลค่าผลผลิต เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของเกษตรกรและสร้างความมั่นคงให้แก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในระยะยาว

กรอบแนวคิดการวิจัย

ต้นทุนและผลตอบแทนในการลงทุนการปลูกกล้วยหอมทอง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

กรอบแนวคิดของการวิจัย มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกรกับต้นทุนการผลิตและรายได้จากการลงทุนในการปลูกกล้วยหอมทอง ซึ่งจะนำไปสู่การวิเคราะห์จุดคุ้มทุน ข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกรที่นำมาศึกษาประกอบด้วย จำนวนเงินลงทุน แหล่งเงินทุน ความรู้ด้านบัญชี กระบวนการคิดต้นทุน สภาพการณ์ทางการตลาด และปัญหาอุปสรรค ตัวแปรเหล่านี้ทำหน้าที่เป็นข้อมูลนำเข้าในการประเมินต้นทุนและรายได้ โดยวิเคราะห์ทั้งต้นทุนคงที่และต้นทุนผันแปร รวมถึงรายได้จากการจำหน่ายผลผลิต เมื่อเปรียบเทียบกับต้นทุนรวมแล้วจึงสามารถระบุระดับจุดคุ้มทุนและผลตอบแทนทางเศรษฐกิจได้ ซึ่งสะท้อนถึงความคุ้มค่าและศักยภาพทางเศรษฐกิจของการปลูกกล้วยหอมทองในพื้นที่วิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาด้านต้นทุนทางบัญชี วิเคราะห์จุดคุ้มทุนและผลตอบแทนทางเศรษฐกิจของการปลูกกล้วยหอมทองในพื้นที่ตำบลช่อแล และตำบลอินทิล อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทองปลอดภัยในตำบลช่อแลและตำบลอินทขิล คัดเลือกโดยวิธีการเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 30 ราย จากผู้ที่ปลูกกล้วยหอมทองอย่างน้อย 2 ปี เป็นผู้ยินดีให้ข้อมูลและเข้าร่วมเวทีประชาคม รวมถึงผู้ให้ข้อมูลจากส่วนของเจ้าหน้าที่เทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา 3 ราย เจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอแม่แตง 2 ราย รวมจำนวน 5 ราย เพื่อให้ได้ข้อมูลตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสอบถามซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่

1. ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา ขนาดครัวเรือน และพื้นที่เพาะปลูก
 2. ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะการปลูก เช่น การถือครองที่ดิน ระยะเวลาเริ่มปลูก และสายพันธุ์กล้วยที่เลือกใช้
 3. ข้อมูลด้านต้นทุนและผลตอบแทน ประกอบด้วยค่าใช้จ่ายในการลงทุนเริ่มแรก ต้นทุนคงที่ ต้นทุนผันแปร และรายได้จากการจำหน่ายผลผลิต
 4. ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคด้านการผลิต ราคา และการจัดจำหน่าย
- นอกจากนี้ ได้ใช้เวทีประชาคม (Community Forum) เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลและสะท้อนความคิดเห็นของเกษตรกร เพื่อเสริมความสมบูรณ์ของข้อมูลเชิงคุณภาพ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ข้อมูลปฐมภูมิได้จากการสัมภาษณ์เกษตรกรด้วยแบบสอบถามและการสังเกตการณ์เชิงมีส่วนร่วม
2. ข้อมูลทุติยภูมิได้จากการศึกษาตำรา หนังสือ วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลทั้งหมดได้รับการตรวจสอบความถูกต้องโดยการสะท้อนผลลัพธ์ร่วมกับเกษตรกร เพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงพรรณนาใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของเกษตรกรและการผลิต ข้อมูลด้านต้นทุนและผลตอบแทนวิเคราะห์เชิงการเงิน โดยพิจารณา

1. อัตรากำไรสุทธิ (Net Profit Margin: NPM)

$$NPM = (\text{กำไรสุทธิ} / \text{รายได้รวม}) \times 100$$
2. อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (Return on Assets: ROA)

$$ROA = (\text{กำไรสุทธิ} / \text{สินทรัพย์รวม}) \times 100$$
3. จุดคุ้มทุน (Break-even Point: BEP) ทั้งในรูปหน่วยผลผลิตและมูลค่าทางการเงิน

$$BEP (\text{หน่วย}) = \text{ต้นทุนคงที่รวม} / (\text{ราคาขายต่อหน่วย} - \text{ต้นทุนผันแปรต่อหน่วย})$$

$$BEP (\text{บาท}) = \text{ต้นทุนคงที่รวม} / (1 - (\text{ต้นทุนผันแปรรวม} / \text{รายได้รวม}))$$

การวิเคราะห์ดังกล่าวสะท้อนถึงประสิทธิภาพในการจัดการต้นทุนและความคุ้มค่าของการลงทุนปลูกกล้วยหอมทองในพื้นที่วิจัย

สรุปผลการวิจัย

นำเสนอตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยเรียบเรียงผลการวิจัยให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยฯ

ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทองจำนวน 30 ราย พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ยอยู่ในช่วง 40–60 ปี มีประสบการณ์ในการปลูกกล้วยมากกว่า 5 ปี และมีระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ในด้านแหล่งเงินทุน พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ใช้เงินทุนของตนเอง ร่วมกับเงินกู้จากสถาบันการเงิน และมีความรู้ด้านบัญชีอยู่ในระดับปานกลาง ลักษณะการปลูกกล้วยหอมทอง พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกกล้วยในพื้นที่เฉลี่ย 1–3 ไร่ ใช้หน่อพันธุ์จากแหล่งภายในชุมชน และนิยมปลูกแบบเป็นแถวโดยมีระยะห่างที่เหมาะสมต่อการเจริญเติบโต การดูแลรักษาประกอบด้วยการให้น้ำ การใส่ปุ๋ย และการกำจัดวัชพืชอย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้หน่อจากรุ่นแรกในการปลูกต่อในรอบถัดไป ซึ่งช่วยลดต้นทุนการผลิตในระยะยาว

ต้นทุนและผลตอบแทนทางเศรษฐกิจของการปลูกกล้วยหอมทอง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ สามารถสรุปผลการวิจัย แยกตามวัตถุประสงค์การวิจัยฯ ดังนี้

1. ศึกษาองค์ประกอบและระดับต้นทุนทางการบัญชีในการปลูกกล้วยหอมทองของเกษตรกรในตำบลซ่อแลและตำบลอินทิล อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การลงทุนปลูกกล้วยหอมทองจำนวน 1 ครั้ง โดยเก็บเกี่ยวผลผลิตจำนวน 2 รุ่น (โดยรุ่นที่ 2 ใช้หน่อจากรุ่นที่ 1) มีเงินลงทุนเริ่มแรกเฉลี่ย 36,900 บาทต่อไร่ และมีต้นทุนการผลิตเฉลี่ยรวม 24,753 บาทต่อไร่ต่อรุ่น เมื่อพิจารณาองค์ประกอบของต้นทุน พบว่า ต้นทุนสามารถจำแนกออกเป็น 2 ประเภทหลัก ได้แก่ ต้นทุนคงที่ และ ต้นทุนผันแปร โดยต้นทุนคงที่มีมูลค่าเฉลี่ย 6,920 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 28 ของต้นทุนรวม ประกอบด้วยค่าเสื่อมราคาเครื่องมือและอุปกรณ์ทางการเกษตร และค่าใช้จ่ายที่ไม่เปลี่ยนแปลงตามระดับการผลิต ขณะที่ต้นทุนผันแปรมีมูลค่าเฉลี่ย 17,833 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 72 ของต้นทุนรวม โดยต้นทุนผันแปรที่สำคัญ ได้แก่ ค่าหน่อพันธุ์ ค่าแรงงาน ค่าปุ๋ย ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตและการดูแลรักษา

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า ต้นทุนผันแปรเป็นองค์ประกอบต้นทุนหลักของการปลูกกล้วยหอมทอง และเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อระดับต้นทุนรวม หากเกษตรกรสามารถบริหารจัดการต้นทุนผันแปรได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะช่วยลดต้นทุนรวมและเพิ่มความสามารถในการทำกำไรจากการปลูกกล้วยหอมทองได้อย่างชัดเจน

2. การวิเคราะห์จุดคุ้มทุน (Break-even Point) และอัตราผลตอบแทนทางเศรษฐกิจจากการดำเนินการกิจกรรมการปลูกกล้วยหอมทองของเกษตรกรในพื้นที่ศึกษา พบว่า จุดคุ้มทุนเฉลี่ยของการปลูกกล้วยหอมทองอยู่ที่ 633 กิโลกรัมต่อไร่ หรือคิดเป็นมูลค่า 9,071 บาทต่อไร่ ซึ่งต่ำกว่าปริมาณผลผลิตเฉลี่ยที่เกษตรกรสามารถ

ผลิตได้จริงอย่างชัดเจน สะท้อนให้เห็นว่าการผลิตสามารถครอบคลุมต้นทุนรวมและมีความเป็นไปได้ในเชิงเศรษฐกิจ

ในด้านผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ เกษตรกรมีรายได้เฉลี่ย 75,206 บาทต่อไร่ และมีกำไรสุทธิ 50,453 บาทต่อไร่ ส่งผลให้อัตรากำไรสุทธิอยู่ที่ร้อยละ 67 และอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (Return on Assets: ROA) อยู่ที่ร้อยละ 137 ซึ่งสะท้อนถึงประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรและการบริหารจัดการต้นทุนของเกษตรกรในพื้นที่ศึกษา

ผลการศึกษาดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า การบริหารจัดการต้นทุนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะต้นทุนผันแปรและการใช้หน่อเดิมในการปลูกต่อเนื่อง มีส่วนช่วยลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มความคุ้มค่าในการลงทุน ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการบัญชีต้นทุนและการวิเคราะห์จุดคุ้มทุนที่มุ่งเน้นการควบคุมต้นทุนเพื่อเพิ่มกำไรและประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ

ตารางที่ 1 รายได้ ต้นทุน กำไร และตัวชี้วัดผลตอบแทนทางเศรษฐกิจการปลูกกล้วยหอมทอง(ต่อไร่)

รายการ	ค่าเฉลี่ย (บาท)	ร้อยละ
รายได้เฉลี่ย (5,250 กิโลกรัม)	75,206*	
ต้นทุนคงที่	6,920	28
ต้นทุนผันแปร	17,833	72
รวมต้นทุน	24,753	100
กำไรสุทธิ	50,453	
อัตรากำไรสุทธิ	67%	
อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์	137%	
จุดคุ้มทุน	633 กก./ไร่ ≈ 9,071 บาท	

* รายได้เฉลี่ย 75,206 บาทต่อไร่ คำนวณจากปริมาณผลผลิตเฉลี่ยและราคาขายเฉลี่ยตามเกรดที่ได้จากการสำรวจเกษตรกรในพื้นที่ศึกษา

ตารางที่ 1 รายได้ ต้นทุน กำไร และตัวชี้วัดผลตอบแทนจากการลงทุนปลูกกล้วยหอมทอง พบว่า ต้นทุนผันแปรสูงถึงร้อยละ 72 ของต้นทุนรวม ขณะที่ต้นทุนคงที่มีเพียงร้อยละ 28 ทำให้เกษตรกรมีต้นทุนรวมเฉลี่ย 24,753 บาทต่อไร่ เมื่อเทียบกับรายได้เฉลี่ย 75,206 บาทต่อไร่ ทำให้มีกำไรสุทธิเฉลี่ย 50,453 บาทต่อไร่ คิดเป็นอัตรากำไรสุทธิร้อยละ 67 และมีอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (Return on Assets: ROA) ร้อยละ 137 นอกจากนี้จุดคุ้มทุนเฉลี่ย 633 กิโลกรัมต่อไร่ ซึ่งต่ำกว่าปริมาณผลผลิตเฉลี่ยที่เกษตรกรสามารถผลิตได้จริง (5,250 กิโลกรัมต่อไร่) อย่างชัดเจน สะท้อนให้เห็นถึงความคุ้มค่าและความเป็นไปได้ทางเศรษฐกิจของการลงทุนปลูกกล้วยหอมทอง

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ต้นทุนและรายได้ระหว่างรุ่นที่ 1 และรุ่นที่ 2 (ต่อไร่)

รายการ	รุ่นที่ 1 (บาท)	รุ่นที่ 2 (บาท)	เฉลี่ย (บาท)
รายได้รวม	76,388	74,025	75,206
ต้นทุนการผลิต	32,066	17,440	24,753
กำไรสุทธิ	44,321	56,585	50,453
อัตรากำไรสุทธิ	58%	76%	67%
จุดคุ้มทุน (BEP)	784 กก./ไร่	507 กก./ไร่	633 กก./ไร่

ตารางที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ต้นทุนและรายได้ระหว่างการปลูกกล้วยหอมทอง รุ่นที่ 1 และรุ่นที่ 2 พบว่า รุ่นที่ 1 มีต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 32,066 บาทต่อไร่ ซึ่งสูงกว่ารุ่นที่ 2 เนื่องจากมีค่าใช้จ่ายในการเตรียมดินและการปลูกหน่อใหม่ ขณะที่รุ่นที่ 2 ใช้หน่อจากรุ่นแรกในการปลูกต่อเนื่อง ส่งผลให้ต้นทุนการผลิตลดลงเหลือ 17,440 บาทต่อไร่ แม้ว่ารายได้รวมของรุ่นที่ 2 จะต่ำกว่ารุ่นที่ 1 เล็กน้อย แต่กำไรสุทธิของรุ่นที่ 2 กลับสูงกว่า โดยมีค่าเฉลี่ย 56,585 บาทต่อไร่ เนื่องจากต้นทุนลดลงในระดับที่เห็นได้ชัดเจน ส่งผลให้อัตรากำไรสุทธิของรุ่นที่ 2 อยู่ที่ร้อยละ 76 สูงกว่ารุ่นที่ 1 ซึ่งมีอัตรากำไรสุทธิร้อยละ 58 นอกจากนี้ จุดคุ้มทุนของรุ่นที่ 2 อยู่ที่ 507 กิโลกรัมต่อไร่ ซึ่งต่ำกว่ารุ่นที่ 1 ผลการเปรียบเทียบดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า การใช้หน่อเดิมในการปลูกรุ่นถัดไปเป็นแนวทางที่ช่วยลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพของผลตอบแทนจากการลงทุนได้อย่างเหมาะสม

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายแยกตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

1. ศึกษาองค์ประกอบและระดับต้นทุนทางการบัญชีในการปลูกกล้วยหอมทองของเกษตรกรในตำบลช่อแลและตำบลอินทิล อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าโครงสร้างต้นทุนการปลูกกล้วยหอมทองของเกษตรกรในพื้นที่ตำบลช่อแลและตำบลอินทิลประกอบด้วยต้นทุนผันแปรเป็นสัดส่วนหลักของต้นทุนรวม โดยคิดเป็นร้อยละ 72 ขณะที่ต้นทุนคงที่คิดเป็นร้อยละ 28 ของต้นทุนรวม ซึ่งสะท้อนลักษณะของการผลิตทางการเกษตรที่ต้นทุนส่วนใหญ่เปลี่ยนแปลงตามระดับกิจกรรมการผลิต เช่น ค่าแรงงาน ค่าปุ๋ย และค่าวัสดุการผลิต ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวคิดการบัญชีต้นทุนที่ระบุต้นทุนผันแปรเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อระดับต้นทุนรวมและความสามารถในการทำกำไรของกิจกรรมการผลิต (สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์, 2563) นอกจากนี้การปลูกกล้วยหอมทองสามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้มากกว่า 1 รุ่น โดยรุ่นที่ 2 ใช้หน่อจากรุ่นแรกในการปลูกต่อเนื่อง ส่งผลให้ไม่ต้องลงทุนใหม่และทำให้ต้นทุนเฉลี่ยต่อไร่ลดลง กลไกดังกล่าวสะท้อนถึงการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยเพิ่มความสามารถในการบริหารจัดการต้นทุนของเกษตรกร

2. การวิเคราะห์จุดคุ้มทุน (Break-Even Point) และอัตราผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ ผลการวิจัยพบว่า จุดคุ้มทุนเฉลี่ยของการปลูกกล้วยหอมทองอยู่ที่ 633 กิโลกรัมต่อไร่ หรือคิดเป็นมูลค่า 9,071 บาทต่อไร่ ซึ่งต่ำกว่าปริมาณผลผลิตเฉลี่ยที่เกษตรกรสามารถผลิตได้จริงอย่างชัดเจน สะท้อนให้เห็นว่าการลงทุนปลูกกล้วยหอมทองสามารถครอบคลุมต้นทุนรวมได้ และมีความเป็นไปได้ในเชิงเศรษฐกิจตามหลักการวิเคราะห์จุดคุ้มทุน ทั้งนี้ ระดับจุดคุ้มทุนที่ต่ำแสดงถึงความเสี่ยงด้านการผลิตและการตลาดที่อยู่ในระดับจำกัด และช่วยเพิ่มความมั่นใจในการตัดสินใจลงทุนของเกษตรกร ในด้านอัตราผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ พบว่าเกษตรกรมีรายได้เฉลี่ยจากการปลูกกล้วยหอมทอง 75,206 บาทต่อไร่ และมีกำไรสุทธิเฉลี่ย 50,453 บาทต่อไร่ต่อการผลิต ส่งผลให้อัตรากำไรสุทธิอยู่ที่ ร้อยละ 67 และอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (Return on Assets: ROA) อยู่ที่ ร้อยละ 137 ผลลัพธ์ดังกล่าวสะท้อนถึงประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรและการบริหารจัดการต้นทุนของเกษตรกรในพื้นที่ศึกษาอย่างชัดเจน ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ (Chunud et al., 2021) ซึ่งรายงานว่าการปลูกกล้วยหอมทองในจังหวัดพิษณุโลกสามารถสร้างผลตอบแทนทางเศรษฐกิจในระดับที่เหมาะสม ทั้งในด้านอัตราผลตอบแทนจากการลงทุนและอัตรากำไรสุทธิ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานของ (รุจิรา แสงแข, 2566) ที่พบว่า แม้ในปีแรกของการปลูกจะมีต้นทุนเริ่มต้นค่อนข้างสูง แต่สามารถสร้างกำไรสุทธิได้ และเมื่อเข้าสู่ปีที่สองต้นทุนการผลิตลดลงอย่างชัดเจน ส่งผลให้ผลตอบแทนจากการลงทุนเพิ่มขึ้นและมีระยะเวลาคืนทุนที่เร็วขึ้น ผลการศึกษานี้สนับสนุนข้อค้นพบของงานวิจัยปัจจุบันที่ชี้ให้เห็นว่า การใช้หน่อเดิมในการปลูกต่อเนื่องและการบริหารจัดการต้นทุนผันแปรอย่างเหมาะสม เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเพิ่มความคุ้มค่าและลดความเสี่ยงในการลงทุนปลูกกล้วยหอมทอง

3. มิติด้านตลาดและนโยบาย ผลการวิจัยมีความสอดคล้องกับข้อมูลสถานการณ์ตลาดที่ระบุว่าความต้องการกล้วยหอมทองในตลาดต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศญี่ปุ่น ยังคงอยู่ในระดับสูง และประเทศไทยยังมีศักยภาพในการขยายการส่งออกกล้วยหอมทองภายใต้กรอบความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น (JTEPA) อย่างไรก็ตาม ปริมาณการส่งออกจริงของไทยยังไม่สามารถใช้ประโยชน์จากโควตาที่ได้รับอย่างเต็มที่ ข้อมูลจากชาวเศรษฐกิจระบุว่า ประเทศไทยได้รับโควตาการส่งออกกล้วยหอมทองไปยังประเทศญี่ปุ่นปีละ 8,000 ตัน แต่ในทางปฏิบัติยังมีการส่งออกต่ำกว่าระดับโควตาที่กำหนดไว้ ซึ่งสะท้อนถึงข้อจำกัดด้านคุณภาพผลผลิต มาตรฐานการผลิต และการบริหารจัดการต้นทุนของเกษตรกร (Bangkokbiznews, 2567; กระทรวงพาณิชย์, 2568) สถานการณ์ดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า หากเกษตรกรสามารถพัฒนาคุณภาพผลผลิตให้สอดคล้องกับมาตรฐานตลาดส่งออก ควบคู่กับการควบคุมต้นทุนการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ จะเป็นโอกาสสำคัญในการเพิ่มรายได้และขยายตลาดส่งออกในอนาคต

ผลการวิจัยในครั้งนี้จึงสนับสนุนแนวคิดเชิงนโยบายที่มุ่งเน้นการใช้ตลาดนำการผลิต โดยเฉพาะการส่งเสริมให้เกษตรกรมีความรู้ด้านการจัดการต้นทุนและการวิเคราะห์ผลตอบแทนทางการเงิน ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของเกษตรกรและเพิ่มความยั่งยืนให้กับภาคการผลิตกล้วยหอมทองของประเทศในระยะยาวโดยสรุป ผลการวิจัยและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสะท้อนในทิศทางเดียวกันว่า การปลูกกล้วยหอมทองเป็นกิจกรรมทางการเกษตรที่มีความคุ้มค่าในเชิงเศรษฐกิจ ทั้งในด้านโครงสร้างต้นทุน จุดคุ้มทุน และ

อัตราผลตอบแทน ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ได้แก่ การควบคุมต้นทุนผันแปร การใช้หน่อเดิมในการปลูกต่อเนื่อง และการเข้าถึงตลาดที่มีศักยภาพ ซึ่งล้วนมีบทบาทต่อการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและความยั่งยืนทางเศรษฐกิจของเกษตรกรในพื้นที่ศึกษา

ข้อค้นพบ / องค์ความรู้

การศึกษานี้ก่อให้เกิดข้อค้นพบและองค์ความรู้ที่สำคัญหลายประการ ประการแรก ผลการวิจัยยืนยันว่าการปลูกกล้วยหอมทองเป็นกิจกรรมการเกษตรที่มีความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ เนื่องจากสามารถสร้างกำไรสุทธิในระดับสูง และมีจุดคุ้มทุน (Break-even Point: BEP) ที่ต่ำกว่าปริมาณผลผลิตจริงอย่างมาก สะท้อนให้เห็นว่าการดำเนินกิจกรรมมีความเสี่ยงทางเศรษฐกิจต่ำและมีศักยภาพในการสร้างผลกำไรอย่างต่อเนื่อง ประการที่สอง การใช้หน่อเดิมในการปลูกต่อเนื่องมีส่วนช่วยลดต้นทุนการผลิต โดยเฉพาะต้นทุนผันแปร และส่งผลให้ประสิทธิภาพทางการเงินของเกษตรกรดีขึ้น ซึ่งสะท้อนผ่านอัตรากำไรสุทธิ (Net Profit Margin: NPM) และอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (Return on Assets: ROA) ที่อยู่ในระดับสูง แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการบริหารจัดการต้นทุนและการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ประการที่สาม งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการบันทึกบัญชีต้นทุนและการใช้ตัวชี้วัดทางการเงิน เช่น อัตรากำไรสุทธิ (NPM) อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (ROA) และการวิเคราะห์จุดคุ้มทุน (BEP) ในการประเมินประสิทธิภาพทางการเกษตร ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการพืชเศรษฐกิจอื่นได้อย่างเหมาะสม ประการที่สี่ ผลการศึกษาเชื่อมโยงกับบริบทด้านตลาดและนโยบาย โดยพบว่าราคากวัญหอมทองมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น และประเทศไทยยังมีศักยภาพในการขยายตลาดส่งออก เนื่องจากโควตาการส่งออกยังไม่ได้ถูกใช้เต็มจำนวน แสดงให้เห็นถึงโอกาสในการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ หากเกษตรกรสามารถพัฒนาคุณภาพผลผลิตและควบคุมต้นทุนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สุดท้าย การศึกษานี้ยืนยันว่าการปลูกกล้วยหอมทองไม่เพียงเป็นกิจกรรมที่สร้างรายได้ในระยะสั้น แต่ยังมีศักยภาพในการพัฒนาอย่างยั่งยืน ทั้งในมิติทางเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และการเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของเกษตรกรในระยะยาว

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

เกษตรกรควรบันทึกต้นทุนและผลตอบแทน และควรใช้วิธีการต่อยอด หน่อจากรุ่นแรกในการปลูกต่อไปในรุ่นถัดไป เนื่องจากสามารถลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มผลตอบแทนได้อย่างมีนัยสำคัญ รวมถึงควรเน้นการจัดการต้นทุนผันแปร โดยเฉพาะค่าแรงงานและค่าปุ๋ย ซึ่งเป็นสัดส่วนสูงสุดของต้นทุนรวม การวางแผนการใช้แรงงาน การเลือกกระบับน้ำอัจฉริยะ ใช้ปุ๋ยอินทรีย์อย่างมีประสิทธิภาพ จะช่วยให้เกษตรกรสามารถควบคุมต้นทุนและเพิ่มกำไรได้

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ภาครัฐและองค์กรท้องถิ่นควรส่งเสริมให้เกษตรกรมีการบันทึกบัญชีต้นทุนและรายได้ที่ชัดเจนรวมทั้งให้การอบรมด้านการวิเคราะห์ผลตอบแทนและจุดคุ้มทุน เพื่อให้เกษตรกรสามารถใช้ข้อมูลจริงในการวางแผนการผลิต ควรสนับสนุนการรวมกลุ่มในรูปแบบวิสาหกิจชุมชน เพื่อสร้างอำนาจต่อรองด้านราคา ลดความเสี่ยงทางการตลาด และเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงตลาดส่งออก

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนของการปลูกกล้วยหอมทองในพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศ เพื่อสะท้อนปัจจัยด้านภูมิศาสตร์และตลาดที่แตกต่างกัน และขยายการวิจัยไปสู่การเพิ่มมูลค่าผลผลิต เช่น การแปรรูปกล้วยหอมทองเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ เพื่อลดความเสี่ยงจากราคาผลสดและสร้างรายได้ที่หลากหลายมากขึ้น รวมถึงศึกษาปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืน เช่น การใช้ปุ๋ยอินทรีย์และระบบการจัดการเกษตรที่ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อให้การปลูกกล้วยหอมทองสอดคล้องกับแนวทางเกษตรยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการเกษตร. (2564). ข้อมูลการผลิตกล้วยหอมทอง. <https://www.doa.go.th>
- กระทรวงพาณิชย์. (2568, 18 กรกฎาคม). การใช้ตลาดนำการผลิตเพื่อส่งเสริมกล้วยหอมเขียวสู่ตลาดส่งออก ญี่ปุ่นภายใต้กรอบ JTEPA. ศูนย์ข่าวกระทรวงพาณิชย์. <https://www.moc.go.th/th/gallery/article/detail/id/5/iid/1039>
- รุจิรา แสงแข. (2566). การศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนจากการปลูกกล้วยหอมทองปลอดสารพิษในพื้นที่อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี. วารสารละครี มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, 7(1), 123–137.
- วชิระ บุญเนตร และคณะ. (2566). การบัญชีบริหาร. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรรณดี สุทธิธนากร. (2557). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมและกระบวนการทางสำนึก. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์. (2563). การบัญชีต้นทุน. แมคกรอ-ฮิล.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2565). สถานการณ์สินค้าเกษตรที่สำคัญ. <https://www.oae.go.th>
- Bangkokbiznews. (2567, 6 พฤษภาคม). การเพิ่มขึ้นของราคากล้วยหอมทองจากความต้องการตลาดส่งออก. <https://www.bangkokbiznews.com/business/economic/1125228>
- Chunud, N., Sengpanich, U., & Sittioum, R. (2021). Cost and return analysis of planting Homthong bananas in Phitsanulok Province. *Journal of Management Science Chiangrai Rajabhat University*, 16(2), 65–85.